

УДК 349. 342 (045)

М.Г. ЄРМІЛОВА, Інститут законодавства
Верховної Ради України

ОСОБЛИВОСТІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИХ ГАРАНТІЙ ПРАВОВОГО СТАТУСУ ДІТЕЙ З ОБМЕЖЕНИМИ МОЖЛИВОСТЯМИ ЗДОРОВ'Я

Ключові слова: правовий статус, реабілітація, дитина з обмеженими можливостями, особа з особливими потребами

Сучасні перетворення в політичній та соціально-економічній сфері життєдіяльності українського суспільства зумовили трансформацію соціальної політики держави по відношенню до дітей з обмеженими можливостями здоров'я та посприяли формуванню кардинально нових підходів до проблем обмеження життєдіяльності та соціально-правового захисту дітей з психофізичними вадами здоров'я.

Актуальність досліджуваної теми обумовлена не тільки дискусіями про уточнення термінології та розробки норм-дефініцій характеристики поняття «дитина з обмеженими можливостями», або «дитина з особливими потребами», але й необхідністю розробки соціально та економічно обґрунтованих підходів до гарантій правового статусу даної категорії дітей. При цьому, правовий захист дітей з обмеженими можливостями здоров'я посів провідне місце в напрямку державної соціальної політики України. Повноцінна реалізація дітьми з вадами здоров'я свого правового статусу, досягнення ними матеріальної незалежності, здійснення їх соціальної адаптації та інтеграції в сучасне суспільство є генеральним завданням України, як правової, так і соціальної держави.

Проблеми захисту правового статусу дітей з обмеженими можливостями стали предметом наукових досліджень В.В. Швидких,

Н.А. Демидова, А.А. Дискіна, Н.А. Йорданської, Ю.М. Краснова, С.А. Леонова, В.Ф. Машенкова, І.С. Маслова, А.М. Нагірної, А.А. Никифорової, В.В. Онікієнко, М.А. Позднякової, В.А. Покрищука, В. Тарасової, А.Г. Чепурного, Ю.Г. Елланського та інших вчених. Однак, попри значну увагу наукових праць присвячених проблемам інвалідності та реабілітації осіб з обмеженими можливостями, гарантії правового статусу дітей з обмеженими можливостями здоров'я є маловивченим аспектом реалізації правового становища осіб з обмеженими можливостями в Україні.

Першочерговим, на наш погляд, у забезпеченні правового становища дітей з вадами здоров'я є, гарантована державою, реабілітація. Нормативно-правова база щодо забезпечення правового становища дітей з обмеженими можливостями здоров'я, на сьогодні дозволила створити і забезпечити діяльність низки центрів реабілітації для даних осіб.

Відповідно до Постанови Кабінету Міністрів України від 12.05.2007 р. № 716 «Про затвердження Концепції Загальнодержавної програми «Національний план дій щодо реалізації Конвенції про права інвалідів та розвиток системи реабілітації інвалідів» на період до 2020 року», суттєві зміни у ставленні до осіб з обмеженими можливостями в суспільстві обумовлені, насамперед, визнанням на державному рівні прав цієї категорії громадян на повноцінне життя в соціумі, а також створенням державою всіх необхідних умов для реабілітації та соціальної інтеграції осіб з відхиленнями у здоров'ї [1]. Ключовими напрямками державної соціальної політики визначені: розвиток системи реабілітації дітей з обмеженими можливостями, шляхом розширення мережі спеціалізованих центрів; створення сучасних закладів для дітей з психічними захворюваннями та розумовою відсталістю, залучення даних осіб до ефектної участі в житті суспільства нарівні з іншими громадянами.

Разом із цим, на законодавчому рівні ще вимагаю забезпечення гарантій прав дітей з

обмеженими можливостями, зокрема у сфері освіти та охорони здоров'я, працевлаштування, користування транспортними послугами, безперешкодного доступу до об'єктів житлово-комунального та громадського призначення, а також інформації. Крім того, потребують вирішення питання, пов'язані з обмеженим фінансуванням програм соціального захисту дітей з обмеженими можливостями; наданням їм необхідних реабілітаційних послуг; із недостатньою кількістю реабілітаційних закладів для дітей з психічними захворюваннями та розумовою відсталістю; незадовільним станом забезпечення навчальних закладів підручниками, методичною літературою для даної категорії осіб [1].

Сучасні вимоги міжнародних нормативно-правових актів виходять з того, що система заходів, спрямованих на процес реабілітації дітей з обмеженими можливостями, повинна ґрунтуватися на законодавчих нормативах та загально визнаних світових стандартах, а саме: своєчасності, постійності, системності, послідовності, індивідуальності тощо.

Термін «реабілітація» (від франц. *rehabilitation* від лат. *re* нарідно + *habilis* зручний, пристосований), в основному використовується в медицині і становить комплекс медичних, психологічних, педагогічних, професійних та юридичних заходів по відновленню автономності, працездатності та здоров'я осіб з обмеженими фізичними і психічними можливостями в результаті перенесених (реабілітація) або вроджених (абілітація) захворювань, а також у результаті травм [2, с.145].

На думку А.Р. Лурії, реабілітація є сукупністю лікувально-педагогічних заходів, спрямованих на попередження та лікування патологічних станів, які можуть призвести до тимчасової або стійкої втрати працездатності має своєю метою якомога швидко відновити здатність особи жити і працювати в звичайному середовищі [3, с.138]. Медична реабілітація здійснюється при вроджених і набутих захворюваннях внутрішніх органів, опорно-рухового апарату, наслідках важких травм, психічних хворобах і інших порушеннях цілі-

сності організму. Одним із найважливіших видів реабілітації є реабілітація у дітей з розумовою відсталістю, з дефектами слуху, мови, зору тощо.

Щодо дітей з обмеженими можливостями здоров'я реабілітація включає в себе комплекс заходів, спрямований на лікувально-педагогічну корекцію рухової, психічної та мовної сфери. Серед реабілітаційних заходів широко використовується лікувальна фізкультура, масаж, фізіотерапевтичні, ортопедичні процедури, медикаментозне вплив. Особливу роль у цьому процесі відведено активній корекційно-виховній роботі та логопедичній допомозі дітям з обмеженими можливостями здоров'я.

Зазначимо, що процес реабілітації має колосальне значення для формування повноцінної особистості, а також для повноцінного використання свого правового становища особою з обмеженими можливостями здоров'я. Своєчасна і грамотно проведена реабілітація сприяє повноцінній адаптації даної категорії громадян до життя в суспільстві, праці, навчання тощо. Як справедливо відзначає А.П. Кучер, «детальне неврологічне, психолого-педагогічне та логопедичне обстеження дітей з важкими ураженнями нервової системи, наполеглива і кропітка робота фахівців з реабілітації, спрямована на відновлення порушених функцій, нейромоторне перевиховання дозволяють зробити часткову або повну адаптацію інвалідів як дітей, так і дорослих в суспільстві» [4, с.175].

Поряд з реабілітацією, широко використовується абілітація (від латинського *abilitatio* і *habilis* – зручний, пристосувальний), під якою розуміється сукупність лікувальних та / або соціальних заходів по відношенню до інвалідів з дитинства, які спрямовані на адаптацію їх до життя [5, с.96].

Особливою гарантією правового становища дітей з обмеженими можливостями є діяльність системи органів соціального захисту в Україні, що спрямована на забезпечення цієї категорії громадян повноцінної реалізації свого правового статусу [6, с.159].

Провідне місце в системі органів соціального захисту належить центральному органу виконавчої влади з питань праці та соціальної політики, Міністерству охорони здоров'я України та органам місцевого самоврядування України. Особливістю зазначених органів є те, що до їх складу входять представники республіканських громадських організацій інвалідів. Роль останніх у здійсненні державної соціальної політики дуже важлива, оскільки, вони беруть участь у розробці і координуванні довгострокових і короткострокових програм з реалізації державної політики щодо осіб з обмеженими можливостями спільно з центральним органом виконавчої влади з питань праці та соціальної політики, іншими міністерствами та іншими центральними органами виконавчої влади, органами місцевого самоврядування. Думка громадських організацій інвалідів також враховується при зверненні та внесення пропозицій щодо вдосконалення законодавства з проблем інвалідності центральним органом виконавчої влади з питань праці і соціальної політики до Кабінету Міністрів України [7, с.58].

Фінансування соціального захисту осіб з обмеженими можливостями здійснюється Фондом соціального захисту інвалідів, Положення про який затверджується Кабінетом Міністрів України, а також з урахуванням думок республіканських громадських організацій інвалідів. Формування коштів Фонду соціального захисту інвалідів формується за рахунок коштів республіканського бюджету, благодійних внесків організацій, трудових колективів і громадян, інших надходжень, у тому числі від підприємницької діяльності фонду, що не суперечить чинному законодавству. На місцевому рівні можуть також створюватися власні фонди соціальної допомоги особам з обмеженими можливостями [8, с.114].

Особливим суб'єктом забезпечення правового статусу осіб з обмеженими можливостями є різноманітні громадські організації інвалідів. Порядок реєстрації, діяльності та ліквідації громадських організацій регулюється чинним законодавством України, а та-

кож Статутами цих організацій. Метою створення подібних організацій є здійснення заходів щодо соціального захисту, соціально-трудової та медичної реабілітації осіб з обмеженими можливостями та залучення їх до суспільно-корисної діяльності, занять фізичною культурою і спортом. Органи державної влади та органи місцевого самоврядування повинні надавати всіляку допомогу і сприяння зазначеним організаціям.

Слід зазначити, що прагнення нашої держави до повноцінної інтеграції дітей з обмеженими можливостями здоров'я в сучасне суспільство обумовлено приєднанням України до Конвенції про права інвалідів від 13.12.2006 р., особливий наголос в якій зроблений на створення доступного середовища, можливості отримання освіти та професійної підготовки осіб з психофізичними порушеннями здоров'я. Контроль за реалізацією положень Конвенції покладено на спеціальний орган – Комітет з прав інвалідів. До компетенції Комітету, крім наглядових функцій, входить розгляд доповідей держав-учасниць Конвенції про правове становище та проблеми осіб з обмеженими можливостями, формування пропозицій і загальних рекомендацій з цих питань, а також розгляд повідомлень про порушення Конвенції державами-учасниками [9, с.115].

На жаль, певний негативний вплив мають випадки закриття спеціалізованих шкіл для дітей з вадами здоров'я на становлення та розвиток їх правового положення. Це спричинило активізацію дій держави по створенню нової, більш радикальної й значної системи підтримки дітей з психофізичними розладами здоров'я. Наслідком зазначеної активізації й стала поява державних центрів соціальної служби [10, с.39]. Діяльність державних центрів соціальної служби спрямована на розгляд проблем, пов'язаних з лікуванням, здійсненням медичної і педагогічної корекції та комплектації вад, технічних засобів і спеціального приладдя, задоволення потреб у періодичному контролі стану здоров'я, кваліфікованих консультаціях, оздоровленні дітей з обмеженими можливостями тощо [11, с.56].

Водночас, особливої уваги потребує проблема реалізації дітьми з обмеженими можливостями здоров'я права на освіту. Особливе значення – це право та кореспондуючий йому обов'язок держави набуває з огляду свого соціального призначення, а саме – забезпечити дитині з обмеженими можливостями здоров'я певного роду самостійність і незалежність. Відповідно до статистичних даних ЮНЕСКО, на сьогоднішній день понад 90 % дітей з обмеженими можливостями здоров'я в країнах, що розвиваються не відвідують школу. Здобути вищу освіту можуть тільки два абітурієнти (особи з обмеженими можливостями) зі ста. Як вже неодноразово зазначалося, дана проблема виникає не через відсутність бажання здобувати освіту у даної категорії осіб. Проблема полягає в неможливості вищих навчальних закладів співпрацювати зі студентами-колясочниками, особами з відхиленнями слуху в силу непристосованості навчальних програм і невідповідністю умов навчання специфічними вимогами осіб з обмеженими можливостями здоров'я.

У країнах Європи ця проблема не настільки актуальна, оскільки навчальний процес там повністю комп'ютеризований. Відповідно до даних статистики ЮНЕСКО понад 80 % людей з особливими потребами, що живуть в Норвегії, Голландії, Фінляндії отримують професійну освіту саме за допомогою сучасних інформаційних технологій.

На сучасному етапі світова практика отримання освіти особами з обмеженими можливостями здоров'я використовує такі методики навчання інвалідів:

- факультативне навчання – здійснюється за допомогою проведення навчальних тренінгів, семінарів та курсів, за безпосереднього сприяння громадських організацій осіб з обмеженими можливостями або працюють у цій сфері організаціями;

- спеціалізоване навчання – здійснюється шляхом підготовки кваліфікованих кадрів у спеціалізованих установах для осіб з обмеженими можливостями здоров'я;

- інтегроване навчання – здійснюється шляхом спільного навчання осіб з обмежени-

ми можливостями нарівні зі звичайними студентами чи слухачами;

- дистанційне навчання – здійснюється за допомогою сучасних комп'ютерних технологій та Інтернету, і який передбачає віддалене взаємодія викладача і учня.

Всі вищевказані способи отримання освіти особами з обмеженими можливостями мають свої переваги і недоліки, однак, як свідчать показники експертних оцінок і статистики, більш прийнятним для осіб з обмеженими можливостями здоров'я є застосування ІТ саме в рамках додаткового навчання [12, с.152].

В Україні широкою популярністю серед дітей з обмеженими можливостями користуються комп'ютерні центри. Ці установи, а їх в Україні понад сто, здійснюють безкоштовне навчання осіб з обмеженими можливостями здоров'я. Останні, в свою чергу, можуть навчатися як комп'ютерної грамотності в цілому, так і за окремими спеціальностями.

В Україні також існує система спеціалізованих навчальних закладів для дітей з вадами здоров'я. Першою ланкою цієї системи є будинки-інтернати для дітей з обмеженими можливостями, де професійне навчання, проживання та харчування для цих дітей безкоштовні. Подібних будинків-інтернатів в Україні – шість [13, с.17]. Також слід зазначити, що працездатні особи з обмеженими можливостями здоров'я отримують професійну освіту, підвищують кваліфікацію та здійснюють перепідготовку в спеціалізованих навчальних центрах Державної служби зайнятості за рахунок коштів Фонду соціального захисту інвалідів.

На жаль, вищих навчальних закладів, які здійснюють професійну підготовку осіб з обмеженими можливостями здоров'я, в Україні практично немає. Особливою проблемою є отримання освіти дітьми з проблемами опорно-рухового апарату, оскільки ні школи, ні вузи не обладнані доступними засобами. Та й громадський транспорт зовсім не призначений для користування цією категорією громадян. На нашу думку, проблему навчання осіб з порушеннями опорно-рухового апарату мо-

жна вирішити за допомогою створення дистанційної освіти на базі кількох провідних вузів країни [14, с.145].

Відповідно до даних офіційної статистики, проблема отримання освіти дітьми з обмеженими можливостями також пов'язана з низьким рівнем інформованості цих осіб про право на безкоштовну освіту. Лише невеликий відсоток з них знають про пільги при зовнішньому незалежному тестуванні та пільги при вступі до середньо-спеціальних або вищих навчальних закладів.

Реалізація своїх законних прав та інтересів дітьми з обмеженими можливостями здоров'я також істотно ускладнюється низькою мотивацією і невірою щодо власних сил і можливостей. Звідси, особливу увагу при реалізації гарантованого державою правового статусу дітей з обмеженими можливостями слід приділити психолого-соціальної реабілітації, їх посиленому інформуванню про можливості, пільги, центри реабілітації і навчання. Водночас, державні соціальні служби повинні здійснювати регулярний моніторинг у сфері освітньо-трудової реабілітації дітей з обмеженими можливостями, і більш детально вивчати існуючі проблеми для якнайшвидшого їх вирішення. Крім того, необхідна широка громадська агітація, в тому числі регулярне висвітлення в засобах масової інформації досягнень людей з обмеженими фізичними можливостями в освіті, спорті чи підприємстві. З огляду на це, потрібна тісна і плідна співпраця державних структур, що займаються проблемами осіб з обмеженими можливостями, громадських організацій інвалідів, благодійних організацій задля досягнення максимального результату в сфері освіти, навчання та працевлаштування даної категорії громадян [15, с.75].

Забезпечення прав осіб з обмеженими можливостями, в тому числі і дітей з вадами здоров'я, здійснюється Україною й шляхом співробітництва в цій сфері з іншими державами та міжнародними організаціями. Так, віддавна в Україні діє спільний проект Уряду України і Світового банку під назвою «Фонд

соціальних інвестицій» (далі – УФСІ). В рамках зазначеного проекту на території України діють понад 700 мікропроектів, спрямованих на соціальне інвестування та впровадження інноваційних принципів співпраці територіального співтовариства (громади) з органами місцевого самоврядування у 24 областях України та АР Крим [16, с.154].

Діяльність УФСІ спрямована на розробку та впровадження нових моделей соціальних послуг для осіб з обмеженими можливостями на рівні громади; покращення рівня соціальної захищеності осіб з особливими потребами, які потребують стороннього догляду; впровадження нових соціальних послуг для жертв насильства і торгівлі людьми, дітей-вулиці та дорослих безпритульних, звільнених із місць позбавлення волі, невиліковно хворих; підготовку фахівців для надання тренінгових послуг та інше [17, с.42].

Серед мікропроектів УФСІ є ті, які спрямовані на соціальний захист дітей з особливими потребами. Прикладом є «Центр ранньої соціальної реабілітації слабкозорих дітей «Геліос», діяльність якого спрямовано на допомогу дітям з вадами зору до 6 років. Фахівці центру сприяють подоланню труднощів розвитку дітьми з вадами, а також набуттю необхідних побутових та соціальних навичок, розвитку власних здібностей та інтегруванню у суспільство цієї категорії громадян [16, с.155].

Програма «Реабілітація та інтеграція дітей з вадами зору в загальноосвітню школу «Вікно у світ» функціонує в місті Хмельницький. Завдяки цій програмі діти з вадами зору не тільки навчаються у звичайній загальноосвітній школі, разом з іншими дітьми, а й отримують спеціалізовану медичну допомогу та лікувально-профілактичні процедури у кабінеті охорони зору [18, с.34]. Інший проект «Центр денного перебування для дітей з проблемами розумового розвитку «Школа життя», який також функціонує у Хмельницькому, дозволяє дітям з синдромом Дауна, аутизмом отримувати освіту у спеціальних школах, залишаючись при цьому у звичному родинному оточенні.

У Рівненській та Волинській областях діє Проект ТАСІС під назвою «Посилення регіональних соціальних служб в Україні», який фінансується Європейським Союзом. Діяльність цього проекту спрямована на впровадження та апробування в пілотних регіонах інноваційних моделей надання соціальних послуг особам з обмеженими можливостями здоров'я. В рамках проекту проводиться ряд семінарів та навчальних занять з розробки інноваційних моделей, ефективного спілкування зі засобами масової інформації; впроваджуються такі інноваційні моделі як: «супервізія, оцінювання потреб, навчання нових соціальних працівників, незалежна адвокація, самопомога» [19, с.130]. Проект «Будинок групового проживання молодих інвалідів з інтелектуальною недостатністю «Родинний затишок» спрямований на підтримку осіб з помірним і глибоким рівнем розумової відсталості, де діти з особливими потребами займаються спортом, спілкуються, проводять дозвілля [20, с.27].

Узагальнюючи, створення вітчизняних та міжнародних проектів надання допомоги та реабілітації дітей з обмеженими можливостями, використання досвіду країн світу у цій сфері дозволяє Україні отримати кардинально нові стандарти якості у здійсненні соціальної політики держави.

Доля дітей з обмеженими можливостями в нашій державі складається за традиційною схемою: освіта та лікування, встановлення групи інвалідності, соціальна матеріальна допомога (пенсії, пільги, виплати), оскільки виключення – працевлаштування на непрестижну роботу з невеликим заробітком. Соціальний статус особи з обмеженими можливостями зобов'язує її застосовувати й ефективно використовувати усі резерви свого організму, задля адаптації у сучасне суспільство. Як наслідок, ще з дитинства особі з обмеженими можливостями потрібна допомога та державна підтримка щодо залучення її у суспільне життя, розвиток в неї високодуховності, прищеплення впевненості, що особа з вадами

здоров'я так само потрібна суспільству, як суспільство потрібно цій особі [21, с.56].

Діяльність держави неопосередковане впливає на причини дитячого обмеження здоров'я. Низький рівень матеріального забезпечення сімей, в яких є діти з обмеженими можливостями призводить до неможливості надання дітям необхідної медичної допомоги, повноцінного харчування тощо. Вирішення зазначених проблем повинно здійснюватися шляхом впровадження дієвого механізму забезпечення соціальної захищеності дітей з обмеженими можливостями здоров'я, формування відповідної системи надання якісної медичної допомоги зазначеній категорії громадян та впровадження компетентних органів, які б надавали допомогу щодо їх реабілітації та соціалізації.

Суттєвою проблемою реалізації гарантій прав дітей з обмеженими можливостями в Україні є відсутність спеціалізованого закону, який би повністю регулював соціальну підтримку даної категорії громадян. На сьогоднішній день правовідносини цієї сфери регулюються лише Законом України «Про основи соціальної захищеності інвалідів в Україні», що закріплює соціальну підтримку різних категорій громадян, куди входять і діти з обмеженими можливостями здоров'я, і «Про державну соціальну допомогу інвалідам з дитинства та дітям-інвалідам», який не є досконалим, оскільки окреслює перелік пільг та порядок їх отримання.

Слід також зазначити, що сучасне правове регулювання відносин у сфері соціальної підтримки дітей з обмеженими можливостями не може здійснюватися виключно за допомогою закону. Безумовно, закони займають провідне місце в інституті соціальної підтримки громадян з обмеженими можливостями здоров'я, однак сучасний темп суспільного розвитку породжує і необхідність швидкої реакції з боку держави. Мобільність правового регулювання питань забезпечення прав і свобод дітей з обмеженими можливостями повинні забезпечити додаткові нормативні правові

акти органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування [22, с.34].

Проблема реалізації правового статусу дітей з обмеженими можливостями в Україні також пов'язана з тим, що розглядувана категорія громадян, як і раніше залишається однією з найбільш економічно і соціально-психологічних неблагополучних. Більшість членів суспільства розглядають інвалідність, як виключно медичну проблему, не враховуючи того, що інвалідність – це проблема нерівних можливостей [23, с.12–14].

Обмеження можливостей дитини не втілюється лише в порушенні здоров'я зі стійкими розладами функцій організму, що призвело до обмеження життєдіяльності. Обмеження можливостей також виявляється і в психологічній деформації особистості, викликаній порушенням фізичного здоров'я і суттєво перешкоджає ефективному соціальному функціонуванню на тлі різко зниженої самооцінки, непродуктивних контактів з оточуючими. Зрештою, актуалізується питання про викорінення розуміння здоровими людьми феномена «інвалідності», ліквідації зайвої ізоляції даної категорії громадян, перешкоджанні включенню осіб з обмеженими можливостями здоров'я з повноцінної участі у суспільному житті [24, с.15].

На сучасному етапі перед державою стоїть важливе завдання – забезпечити дітей з обмеженими можливостями здоров'я в умовах інтегрованого навчання зі здоровими однолітками в масовій школі особливою увагою, педагогічною підтримкою, щирою зацікавленістю педагогів у тому, щоб вони відбулися як особистості, були оптимально соціально-психологічно інтегрованими до спільноти. Саме за таких умов дитина з обмеженими можливостями здоров'я отримує досвід захисту власних прав, а значить і свого майбутнього [24, с.3].

Зауважимо, що, хоча в Україні діє низка гарантій правового статусу дітей з обмеженими можливостями, однак вагома кількість зазначених гарантій не реалізується завдяки існуванню багатьох перешкод для їх практи-

чної реалізації. Конституція України, закріпивши у II Розділі основні права та свободи людини і громадянина (право на життя, на вільний розвиток своєї особистості, на рівність тощо) забезпечила й державне гарантування зазначених прав. Однак, діти з обмеженими можливостями здоров'я не спроможні в повному обсязі реалізувати зазначені права, оскільки упереджене ставлення суспільства до них, невизнання органами влади і громадськістю рівних прав таких дітей; «особливе» ставлення членів суспільства до дитини з обмеженими можливостями здоров'я, прогалини у чинному законодавстві в цій сфері стають значними перешкодами щодо повноцінної реалізації дітьми з обмеженими можливостями свого права на дотримання своїх прав та свобод.

Консерватизм та відсутність індивідуального підходу у навчанні дітей з обмеженими можливостями здоров'я, брак навчально-методичного забезпечення надання послуг, прогалини у системі освіти та недосконалість форм освіти стають значною перешкодою у реалізації дітьми з вадами здоров'я гарантованого державою права на дошкільне виховання, здобуття освіти на рівні, що відповідає здібностям і можливостям, професійної підготовки або перепідготовки, зокрема, із застосуванням альтернативних форм навчання.

Законодавство встановлює можливість дитини з вадами здоров'я самостійно обирати конкретний вид соціальної допомоги, однак, на сьогоднішній день цілком відсутній як механізм реалізації даної гарантії, так і остаточний перелік та зміст самих соціальних послуг.

Діяльність України як правової та соціальної держави повинна спрямовуватись на забезпечення правового положення дітей з обмеженими можливостями, що у своєму висновку повинні забезпечити покращення умов їх життєдіяльності, приведення національного законодавства відповідно до вимог Конвенції про права інвалідів, а також зменшення кількості звернень, скарг, судових позовів до міжнародних організацій, зокрема Комітету ООН з прав дітей з обмеженими

можливостями, щодо дотримання Україною їх прав [1].

Підводячи підсумок усьому вищевикладеному, можемо зазначити, що на сучасному етапі розвитку українського суспільства, діти з обмеженими можливостями здоров'я є найбільш соціально незахищеною категорією населення. Соціальна матеріальна допомога, яка надається даній категорії осіб, значно нижча за рівень їх потреби в медичному та соціальному обслуговуванні. В умовах модернізації українського суспільства дітям з обмеженими можливостями практично неможливо на рівних умовах конкурувати на ринку праці з іншими людьми. Вагомою перешкодою на шляху їх соціального становлення та реалізації особистісних та професійних якостей також є загальне зростання безробіття, в умовах якого їх участь в суспільному виробництві істотно скорочується. Сім'ї та родичі, що мають під своєю опікою дітей з обмеженими можливостями здоров'я, переважно стикаються з проблемою нестачі матеріальних засобів і зі значними психологічними труднощами.

Відтак, можна зробити висновок про те, що сьогодні актуальними завданнями соціальної політики держави щодо осіб з обмеженими можливостями здоров'я є реальне забезпечення їм рівних з усіма іншими громадянами України можливостей у реалізації правового статусу, а також усунення соціальних, економічних, та інших перешкод у їх життєдіяльності, як необхідної умови для гарантій їх прав і свобод.

Забезпечення соціально-економічних гарантій правового статусу дітей з обмеженими можливостями здоров'я дозволяють особам з обмеженими можливостями здоров'я вести повноцінний спосіб життя, брати активну участь в соціальному, економічному та політичному житті сучасного суспільства, а також виконувати свої громадянські обов'язки.

ЛІТЕРАТУРА

1. Розпорядження Кабінету Міністрів України «Про схвалення Концепції Загальнодержавної програми «Національний план дій

з реалізації Конвенції про права інвалідів та розвитку системи реабілітації інвалідів» на період до 2020 року» : від 30.03.2011 р., № 245-р [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=245-2011-%F0>.

2. Фрейд З. Введение в психоанализ : лекции / З. Фрейд. – М. : АСТ, 2008. – 607 с.

3. Лурия А. Р. Дефектология и психология / А. Р. Лурия // Хрестоматия. Дети с нарушениями развития. – М. : Международная психологическая академия, 1995. – 264 с.

4. Кучер А. П. Реабилитационные центры для детей с ограниченными возможностями: опыт и проблемы / А. П. Кучер. – М. : Промо, 2004. – 159 с.

5. Мухина В. С. Детская психология / В. С. Мухина. – М. : ООО Апрель-Пресс, ЗАО Изд-во «ЭКСМО-Пресс», 1999. – 209 с.

6. Доній В. Д. Психологія і педагогіка життєтворчості / В. Д. Доній, Г. М. Несен, Л. В. Сохань, І. Г. Єрмаков. – К. : ВПОЛ, 1996. – 791 с.

7. Виноградов О. В. Державне управління ресурсами охорони здоров'я: перший крок – оцінка вартості медичної послуги / О. В. Виноградов // Матеріали IV Всеукр. наук.-практ. конф. з медичного права (м. Львів, 22–24 квітня 2010 р.). – Львів: ЛОБФ «Медицина і право», 2010. – С. 57–60.

8. Луцук С. П. Психокоррекция детей и подростков с нарушениями в развитии : учеб. пособие / С. П. Луцук. – СПб. : Нота, 2000. – 200 с.

9. Лебединский В. В. Общие закономерности психического дизонтогенеза / В. В. Лебединский – М. : Изд-во Московск. ун-та, 1985. – 148 с.

10. Гончарова Е. Л. Понятие «ребенок с особыми образовательными потребностями» / Е. Л. Гончарова, О. И. Кукушкина // Интегративные тенденции современного специального образования. – М. : Полиграф-сервис, 2003. – С. 39–42.

11. Діти державної опіки: проблеми, розвиток, підтримка : навч.-метод. посіб. : в 2 кн. – К. : Міленіум, 2005. – 286 с.

12. Доній В. Д. Психологія і педагогіка життєтворчості / В. Д. Доній, Г. М. Несен,

Л. В. Сохань, І. Г. Єрмаков. – К. : ВІПОЛ, 1996. – 791 с.

13. Синьов В. М. До побудови загальної теорії корекційної педагогіки: визначення предмету науки / В. М. Синьов // Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. – Серія «Корекційна педагогіка та психологія». – 2004. – № 1. – С. 3–22.

14. Молчан О. І. Соціально-культурна реабілітація інвалідів юнацького віку в умовах дозвілля: дис. ... кандидата пед. наук : 13.00.06 / Молчан Олена Іллівна. – К., 2003. – 180 с.

15. Луценко А. В. Введение в социальную реабилитологию / А. В. Луценко. – Минск : Прут, 2004. – 95 с.

16. Яковлева Н. В. Соціальна політика України: курс на Європу / Н. В. Яковлева. // Вісник Черкаськ. ун-ту [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/vchu/N121/N121p154-157.pdf.

17. Талалай Х. Соціальні послуги в контексті євроінтеграції / Х. Талалай // Соціальний захист. – 2006. – № 8. – С. 41–43.

18. Косенко О. Орієнтир – європейські стандарти / О. Косенко // Соціальний захист. – 2006. – № 12. – С. 38–40.

19. Энциклопедический словарь медицинских терминов : в 3 т. Т. 1 / под ред. Б. В. Петровского. – М. : Слово, 1982. – 464 с.

20. Мірошніченко В. Інноваційні моделі соціальних послуг – крок до повноцінної інтеграції / В. Мірошніченко // Соціальний захист. – 2006. – № 11. – С. 25–29.

21. Ющенко В. Економічний і соціальний розвиток України в 1996 р. : щорічна доповідь про внутрішню і зовнішню політику / В. Ющенко. – К. : Видавничий Дім «Ін Юре», 1996. – 387 с.

22. Иващенко Г. М. Молодежные субкультуры в системе социального управления: дис. кандидата социол. наук : 22.00.08 / Иващенко Галина Михайловна. – Уфа, 2003. – 162 с.

23. Акатов Л. И. О некоторых аспектах комплексного подхода к обучению и социальной реабилитации инвалидов / Л. И. Акатов, Ю. Л. Блинков // Высшее образование инвалидов : материалы междунаrodn. научн.-практ. конф. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://vobin.spb.os-i.ru/Articles/Blinkov.htm>.

24. Голиков Н. Индивидуальная помощь ребенку-инвалиду / Н. Голиков // Учитель. – 2006. – № 1. – С. 3–4.

Єрмілова М. Г. Особливості забезпечення соціально-економічних гарантій правового статусу дітей з обмеженими можливостями здоров'я / М. Г. Єрмілова // Форум права. – 2012. – № 2. – С. 247–255 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.nbuv.gov.ua/e-journals/FP/2012-2/12emgomz.pdf>

Розглянуто питання специфіки забезпечення соціально-економічних гарантій правового статусу дітей з обмеженими можливостями здоров'я. Проаналізовано проблеми безпосередньої реалізації їх прав, зокрема у сфері освіти та охорони здоров'я, працевлаштування, реабілітації та ін.

Єрмілова М. Г. Особенности обеспечения социально-экономических гарантий правового статуса детей с ограниченными возможностями здоровья

Рассмотрены вопросы специфики обеспечения социально-экономических гарантий правового статуса детей с ограниченными возможностями здоровья. Проанализированы проблемы непосредственной реализации их прав, в частности в сфере образования и охраны здоровья, трудоустройства, реабилитации и др.

Ermilova M.G. Singularities Ensure of Social and Economic Warranties of Legal Status of Children with Restricted Capabilities of Health

Questions of specifics of providing social and economic guarantees of legal status of children with limited possibilities of health are considered. Problems of direct realization of their rights, in particular in education and health protection, employments, and rehabilitations are analyzed, etc.